

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2015/1.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

Bram Vermeulen.

[B] **SCHLEMIEL IN NEDERLAND, HELD IN
VLAANDEREN. TWEE BOEKEN OVER BRAM
VERMEULEN**

“Je kunt toch altijd nog liedjes gaan zingen in België.” Het is 11 september 1979. Bram Vermeulen, de muzikale helft van het legendarische cabaretduo Neerlands Hoop, wordt door zijn partner Freek de Jonge op weinig galante wijze aan de dijk gezet. De man van het woord heeft de man van de muziek niet meer nodig. En dat wordt hem verteld op de dag dat Bram de verjaardag viert van zijn vierjarige dochter. Hij zit met een huis vol kinderen, die geboeid hebben gekeken naar de poppenkastvoorstelling van vader Bram.

Na de keiharde afdankboodschap biedt Freek aan om pannenkoeken voor de kinderen te bakken. Zijn gevoel voor timing is wel eens beter geweest. De meegekomen manager Bart de Groot heeft een andere troost in de aanbieding: “Je kunt toch altijd nog liedjes gaan zingen in België.”

Bram heeft op dat moment geen behoefte aan pannenkoeken en De Groot heeft met zijn suggestie het verdriet ook niet in blijdschap weten om te zetten. Toch zal een nieuwe loopbaan in België uiteindelijk de redding worden voor Vermeulen.

Bram en Freek vonden elkaar in 1967 in de aanloop naar het lustrumcabaretfestival van het Amsterdams Studenten Corps. Bij dat vriendenclubje hoorden ook (de latere theaterregisseur) Eddy Habbema en Just Enschedé, die de eerste manager

werd van Neerlands Hoop. Vijfendertig jaar na het uiteenvallen van het meest spraakmakende cabaretduo dat Nederland ooit heeft gekend, heeft Enschedé zijn jaren met Bram en Freek beschreven in het boekje *Rock & Roll Cabaret*. Wie naast de rock-'n-roll ook de meestal daaraan verbonden seks en drugs verwacht, komt bedrogen uit. In tegenstelling tot het rauwe podiumimago waren Bram en Freek buiten het podium redelijk braaf.

Enschedé is heel overzichtelijk chronologisch te werk gegaan, met een hoofdstuk voor elk jaar van 1967 tot 1979. Minder helder zijn de inleidingen bij elk hoofdstuk, waarin Enschedé persoonlijke gebeurtenissen uit het post-Neerlands Hoop-tijdperk erbij haalt. Zo worden het min of meer twee aparte boekjes, waarvan het eerste beduidend minder interessant is.

Met al zijn archiefkennis kan Enschedé heel nauwkeurig de groei beschrijven vanaf het Microtheater aan de Amsterdamse Keizersgracht via het Holland Festival tot aan het prestigieuze Amsterdamse theater Carré, de flirt met musical, en de (mislukte) poging om het Nederlands voetbalelftal in 1978 uit het dictatoriale Argentinië weg te houden. Maar wat Enschedé vooral heel scherp beschrijft, zijn de tegenstellingen in achtergrond en kwaliteiten van Bram, de goed georganiseerde, links-intellectuele, gedreven sporter uit de grote stad, die in de jaren zestig een steunpilaar was van het Nederlands volleybalteam, en de provinciale domineeszoon Freek, die in het begin wel heel zuinig met zijn energie omgaat. De bruisende muzikant Bram kust de scherpe taalkunstenaar Freek wakker, zoals de laatste altijd dankbaar zegt, en

samen vormen ze een knallend, niets en niemand ontziend duo dat met harde hand het stof van het Nederlandse cabaret klopt.

Na de breuk met De Jonge zet Vermeulen al zijn kaarten op een carrière als popartiest. Dat wilde hij ten slotte met Neerlands Hoop ook altijd zijn. Het programma *Neerlands Hoop Express* (1973) en de actieconcerten *Bloed aan de Paal* (1978) zijn voor Vermeulen de artistieke hoogtepunten geweest, omdat hij toen geflankeerd werd door toprockers. Ironisch, maar niet geheel zonder betekenis noemde De Jonge *Neerlands Hoop Express* een “onverstaanbaar goede show”.

Vermeulen heeft begin jaren tachtig als popmuzikant de nederpophausse met groepen als Het Goede Doel, Toontje Lager en Doe Maar een belangrijke impuls gegeven. Maar toen hij beseftte dat zijn nieuwe publiek wel erg jong was en hij zich vervolgens wilde profileren als een ware chansonnier, kreeg hij in Nederland de handen niet echt op elkaar.

In Vlaanderen, waar Neerlands Hoop veel minder indruk had gemaakt dan in zijn thuisland, hoefde Vermeulen niet op te boksen tegen zijn theaterverleden. Daarnaast bleek het Belgische publiek meer ontvankelijk voor de poëzie van de kleinkunstlieders. Vermeulen is niet de eerste Nederlandse kleinkunstenaar die heeft gemerkt dat men ten Zuiden van de Grote Rivieren de concentratie kan opbrengen om naar liedteksten te luisteren.

De Belgische periode komt uitvoerig aan bod in de biografie van Bram Vermeulen door journalist Henk van Gelder, die eerder zijn biografische kwaliteiten toonden in boeken over schrijver Simon Carmiggelt en theaterproducent Joop van den Ende. Vooral dat Belgische deel van het boek kan als een postume rehabilitatie gelden voor de in 2004 overleden muzikant, die door Nederlandse recensenten soms snoeihard werd neergezet als “zielenpoot” of “loser”.

Vanaf het moment dat hij onder de hoede wordt genomen door Jean Tant van het in Vlaamse liedzangers gespecialiseerde impresariaat Kras, gaat het crescendo met Vermeulen. Althans in Vlaanderen. Daar wordt hij geplaatst in de traditie van troubadours als Zjef Vanuytsel, Johan Verminnen en Raymond van het Groenewoud. Daar worden zijn teksten niet in de hoek van het

overdreven sentiment geplaatst, maar worden ze gebundeld in serieuze boeken, daar worden zijn platen verkocht, daar speelt hij voor volle zalen en krijgt hij van de Vlaamse cultuurminister Hugo Weckx een onderscheiding voor zijn bijzondere bijdrage aan het Nederlandse lied.

Hij omarmt ook de Belgische beeldende kunst. In het lied ‘Polonaise’ bezingt hij de mensheid als één grote, bizarre optocht, naar het beeldende voorbeeld van de schilder James Ensor. Vermeulen woont in Antwerpen, de Ardennen en in het kunstenaarskasteel Les Fougères bij Gent. In de Nederlandse krant *Het Vrije Volk* vat hij de situatie bondig samen: “In België heb ik vleugels, hier ploeter ik door de modder.”

Zijn band met België werd zelfs zo innig dat Vermeulen – die in Nederland een aantal televisieprogramma’s had gepresenteerd waarin hij zijn belangstelling voor het occulte breed had uitgemeten – ervan overtuigd raakte dat hij een reïncarnatie was van een Franstalige officier in het Belgische leger ten tijde van de Grote Oorlog. Ofschoon de cd *Oorlog aan den oorlog* ook in Nederland goed werd ontvangen, had men wel het idee dat Vermeulen definitief de weg was kwijtgeraakt. Het derde Vermeulen niet: in Vlaanderen kwam hij er mee weg.

De pieken en dalen in de carrière van Vermeulen zijn door Van Gelder in zijn goed gedocumenteerde boek helder beschreven. Er ontbreekt wel een merkwaardige gebeurtenis uit de Neerlands Hoop-tijd. De lange speelperiode van het programma *Interieur* (360 voorstellingen) gaat Bram behoorlijk op de zenuwen werken, ook al weet hij zich vanaf de zomer van 1977 op het podium gesteund door gitarist Jan de Hont. Hij kan zich niet meer concentreren. In november 1977, tijdens de serie in het Luxor Theater in Rotterdam (inmiddels het Oude Luxor geheten), gaat hij onderuit. Bram heeft een hekel aan dat theater. Als hij vanaf het podium de zaal inkijkt, met al die lichtjes aan de zijkant, heeft hij het idee dat hij in een gigantische Boeing staat. Elke avond staart hij naar hetzelfde UIT-bordje. Na de eerste week verschijnt er een mooie vrouw op de eerste rij, zonder onderbroek. Elke dag komt zij terug, ondanks de dringende verzoeken van Bram aan de suppoosten haar niet binnen te laten. Bram raakt van de wereld, slaapt drie dagen ononderbroken en hallucineert er stevig op los.

Als Bram weer bij de les is, wordt de programma-reeks zonder al te veel plezier uitgespeeld. Tijdens de voorstelling trekt Freek de plug uit Brams gitaar. Het lijkt een goede grap, maar de symboliek van de verhouding tussen de twee druipt ervan af. De periode van gelijkheid is voorbij.

Na de breuk heeft Freek de Jonge, die met zijn debuutsolo *De Komiek* een vliegende doorstart maakte, nooit meer iets van zich laten horen. Dit tot grote frustratie van Vermeulen, die wel elke stap van Freek in het theater nauwgezet, met een mengeling van oprechte interesse en afgunst, heeft gevolgd.

En dan, eindelijk, in 2004 belt Freek zijn oude Neerlands Hoop-maat op. De Jonge heeft het plan om vijftien shows in vijftien weken te maken onder de titel *De Vergrijzing*. De 60-jarige De Jong wil laten zien dat zijn productiviteit absoluut niet lijdt onder zijn leeftijd. In een van de shows wil De Jonge samen met Vermeulen terugblikken op de jaren zeventig waarin zij samen het Nederlandse cabaret met harde grappen en rock-'n-roll door elkaar hadden gerost.

Daar heeft Bram Vermeulen echt helemaal geen zin in. In Vlaanderen is hij niet minder dan een held, en na zoveel jaren lijkt ook het Nederlandse publiek hem eindelijk niet meer als de muzikale appendix van Freek de Jonge te zien. En dan zal hij zeker niet tot meerdere glorie van Freek nog een keer dat vernederende etiket op zijn voorhoofd laten plakken.

Vlaanderen had Vermeulen zijn artistieke leven en zijn trots teruggegeven. Hij vond het daardoor zelfs niet meer erg om te sterven, zoals bleek uit een van zijn laatste verzen, die na zijn dood in 2004 door zijn geliefde Shireen Strooker uit zijn computer werden opgevist:

Veranderen is durven dood te gaan
De natuur geeft dat voorbeeldig aan
Laag prikt de zon over de bomen
Het uur van rust is zacht gekomen.

PATRICK VAN DEN HANENBERG

HENK VAN GELDER, *Bram. Bram Vermeulen op leven en dood*, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam, 2014, 247 p.

JUST ENSCHEDÉ, *Rock & Roll Cabaret. Mijn jaren met Bram Vermeulen en Freek de Jonge*, Nieuw Amsterdam, 2014, 191 p.